

European Social Survey Naive nordmenn og skeptiske øst-europeere?

Bjarne Øymyr

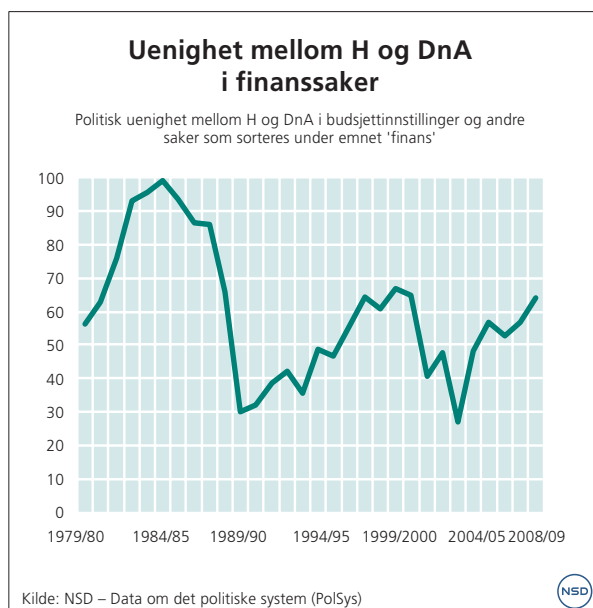
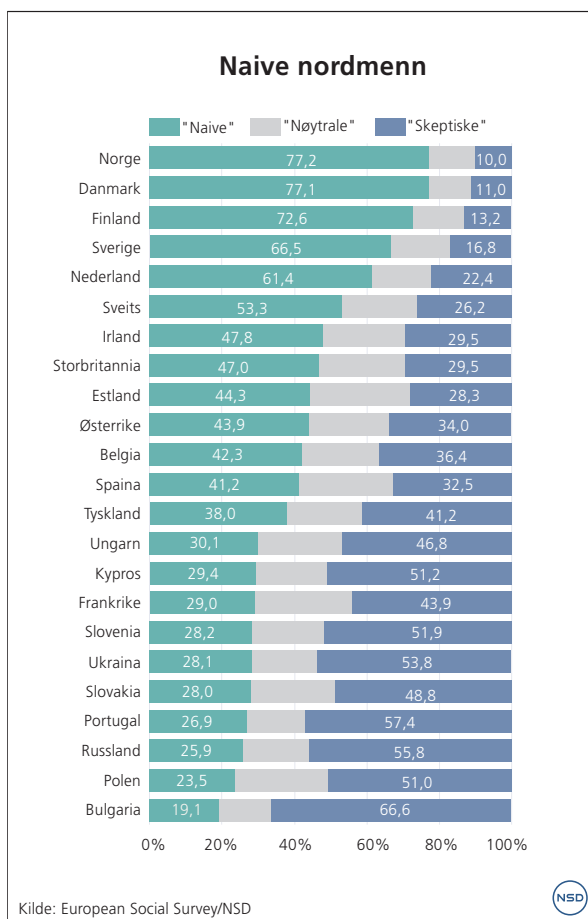
Tall fra European Social Survey viser at det er stor forskjell når det gjelder i hvilken grad folk har tillit til andre mennesker. Mest tydelig er skillet mellom folk i de nordiske landene og i Øst-Europa.

I undersøkelsen ble man spurt om folk flest er til å stole på, eller om en ikke kan være forsiktig nok i møte med andre mennesker. De som ble intervjuet kunne svare på en skala fra 0 (kan ikke være for forsiktig) til 10 (folk flest er til å stole på). I figuren har vi slått sammen svar mellom 0 og 4 til kategorien "skeptiske". 5 har vi beholdt som egen kategori "nøytral". Svar mellom 6 og 10 er plassert i kategorien "tillitsfulle".

Folk i de nordiske landene – med Norge på topp – er minst skeptiske og mener man kan stole på folk. Nesten fire av fem nordmenn faller ned på den "tillitsfulle" siden. Kun ti prosent sier de er skeptiske. I andre enden av skalaen finner vi en del land i Øst-Europa. To av tre bulgarere mener man må være forsiktig i møte med andre mennesker.

Tallene er hentet fra European Social Survey i 2006. Denne og andre undersøkelser fra European Social Survey er tilrettelagt på en Nesstar-server hos NSD, og kan analyseres direkte eller lastes ned i ønsket format.

ess.nsd.uib.no

Valgrelaterte data

Eirik Vestrheim

I forbindelse med stortings- og sametingsvalget, har NSD samlet inn og oppdatert sine arkiver med godkjente valglistene og partiens prinsipp- og valgprogrammer. NSD har i tillegg mottatt valglistene for sametingsvalgene fra 1989 til 2005. De historiske valglistene er hentet fra prosjektet 'Samisk valgforskningsprogram 2009–2011', og er et tilskudd til listene for stortings- og fylkestingsvalgene.

På NSDs websider er det også mulig å studere uenigheten mellom partiene på Stortinget. 'Uenighetsindeksen' beregnes på bakgrunn av voteringer i Stortinget, og kan deles inn og analyseres etter stortingssesjon, politisk emnegruppe og etter hvilke komité de ulike sakene er behandlet i. Man kan for eksempel studere den politiske uenigheten mellom H og DnA i budsjettinnstillinger og andre saker som sorteres under emnet 'finans.'

nsd.uib.no/polsys

Politisk likesæle Atle Jåstad

FrP-veljarane skilde seg ut som den klart mest likesæle veljargruppa ved skulevalet i 2009.

I samband med skulevalet, blir det på mange skular gjennomført ei spørjeundersøking blant elevane. Me skal i framhaldet nytta data frå undersøkinga i 2009 til å kasta ljøs over fylgjande problemstilling: Er den politiske likesæla jamt fordelt mellom veljargruppene til dei ulike partia?

Me skal nytta fire spørsmål frå undersøkinga:

1. Kor interessert er du i politikk? (svært–litt–lite–**ikkje interessert i det heile**)
2. Når du er med vener, diskuterer du då politiske saker med dei? (kvar gong–ofte–sjeldan–**aldri**)
3. Har du skrive under på underskriftskampanjar? (ja–**nei**)
4. Har du delteke i demonstrasjonar? (ja–**nei**)

For kvart spørsmål identifiserer me dei likesæle ved hjelp det utheva svaralternativet over.

Ikkje interesserte i politikk

På spørsmålet om politisk interesse, ser me at FrP og V skil seg klart ut. I veljargruppa til Venstre, svarar berre 4 % at dei ikkje er interesserte i politikk, medan 13 % av veljarane til Framstegspartiet svarar på denne måten. For dei andre partia er skilnadene mindre, og nivået ligg kring 8 %.

Diskuterer ikkje politikk

FrP-veljarane svarar også i størst grad at dei aldri diskuterer politikk med vener. Trettitre % har kryssa av for dette alternativet. I veljargruppa til Venstre, er det berre 16 % som svarar at dei aldri diskuterer politikk. For dei andre veljargruppene ligg nivået ein stad mellom 22 og 26 %.

Delteke ikkje i aksjonar

Dei to siste spørsmåla tek for seg politiske handlingar, om elevane har demonstrert eller skrive under på lister. Det krev meir av den einskilde faktisk å gjera noko enn berre å uttrykkja ei haldning, så det er ikkje så uventa å sjå at delen som ikkje har delteke i nokon av desse aktivitetane, er nokså stor. Likevel er det ein tydeleg nivåskilnad mellom spørsmåla: det er vanlegare å skrive under på lister enn å delta i demonstrasjonar.

På spørsmålet om deltaking i demonstrasjonar, er skilnadene små. Veljargruppa til Raudt merkjer seg ut ved at berre 58 % aldri har delteke i demonstrasjonar. For dei andre partia ligg nivået kring 80 %. Veljargruppa til Raudt skil seg også ut ved å ha den lågaste prosentdelen som aldri har skrive under på lister, 40 %, medan det i veljargruppa til FrP er 70 % som aldri har skrive under på lister.

www.samfunnsveven.no

Valdeltakinga mot gamle høgder? Atle Jåstad

Data frå dei siste skulevala syner at elevane er vortne meir positive til det å nytta røysteretten.

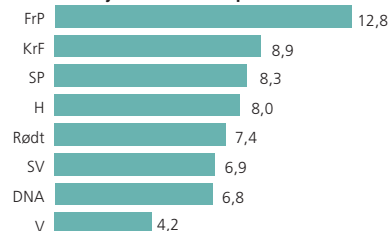
I samband med skulevalet, blir det gjennomført ei spørjeundersøking på mange av dei vidaregåande skulane i landet. Elevane blir mellom anna bedne om å svara på om dei kjem til å nytta røysteretten sin i det ekte valet nokre dagar seinare. Me understrekar at dette spørsmålet berre seier noko om planlagt valåtferd, det kan godt tenkjast at elevane ter seg på ein annan måte enn det frekvensane på dette spørsmålet skulle indikera. Spørsmålet kan likevel nyttast til å seia noko om korleis dei unge stiller seg til det å nytta røysteretten. Den eine kurva i figuren viser prosentdelen av elevane med røysterett, som svarar at dei heilt sikkert vil røysta, den andre viser den reelle valdeltakinga i heile folket samla. To trekk er tydelege. For det fyrste er elevane mindre innstilte på å nytta røysteretten ved lokalvala enn ved stortingsvala. Dette mønsteret blir spegla av svingingane i den reelle valdeltakinga. For det andre ser det ut til å vera ein viss nivåskilnad mellom reell valdeltaking og planlagt valdeltaking blant dei unge. Denne skilnaden er det viktig ikkje å fokusera noko særleg på: Reell valdeltaking er noko anna enn planlagt valdeltaking, og me veit frå til dømes SSB sine valundersøkingar, at den reelle valdeltakinga blant fyrstegongsveljarane ligg godt under det tala frå skulevalundersøkinga skulle tyda på.

Figuren viser også at elevane er vortne meir positive til det å nytta røysteretten. Frå skulevalet i 2005 til 2009 (stortingsval) auka prosentdelen som svarar at dei heilt sikkert vil røysta, frå 66 til 74, og frå 2003 til 2007 (lokalval) auka prosentdelen frå 51 til 55. Kanskje er det eit teikn på at valdeltakinga er på veg mot gamle høgder?

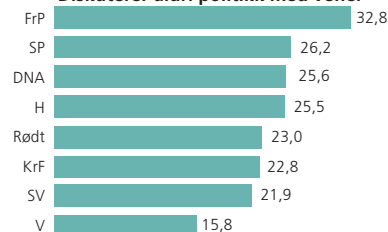
www.samfunnsveven.no

Politisk passivitet

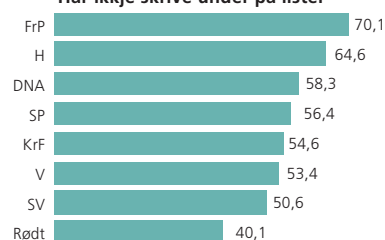
Er ikkje interessert i politikk

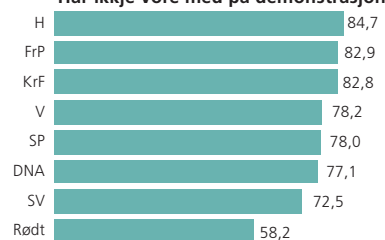
Diskuterer aldri politikk med vener

Har ikkje skrive under på lister

Har ikkje vore med på demonstrasjon

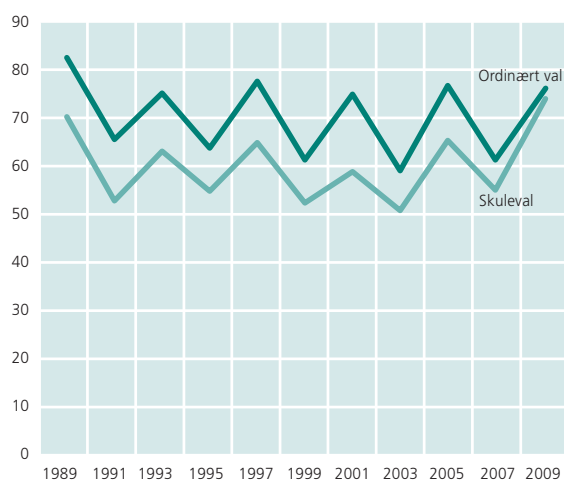

Kjelde: NSD Skulevalundersøkinga 2009

Valdeltaking 1989–2009

Planlagt valdeltaking blant skuleelevar og reell valdeltaking i folket. Prosent

Kjelde: Skulevalundersøkingane til NSD (skuleval) og Statistisk sentralbyrå (ordinært val).

Det personlege velværet er størst i den nordlege periferien og sentralt i Europa. I tillegg hamnar øyane Irland og Kypros høgt oppe på livskvalitetslista.

Omgrepet livskvalitet får sitt innhald gjennom samspelet mellom mange ulike komponentar: På den eine sida har me personlege faktorar som til dømes helse, optimisme og personleg økonomi, på den andre sida sosiale faktorar som tillit, tilhørsle og støttande relasjonar. I tillegg er det viktig for mange å trivast på arbeid.

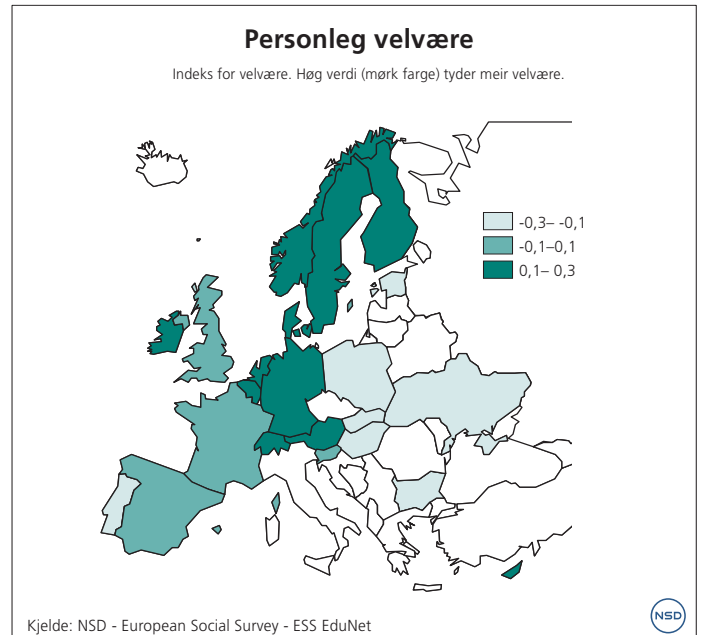
Nytt undervisningsopplegg

Lærenettstaden ESS EduNet er nyss oppdatert med eit nytt arbeidsopplegg som viser korleis ein kan nytta data frå runde tre av ESS-undersøkinga til å utforska ulike sider ved omgrepet livskvalitet. Dersom me ser nærare på den personlege dimensjonen av omgrepet, ser me at velværet er størst i nord og i landa sentralt i Europa, men det personlege velværet er også høgt i Irland og på Kypros.

Kort veg frå teori til empiri

ESS EduNet siktar mot å gjera vegen frå teori til empiri så kort som råd. Arbeidsopplegga handsamar ulike teoretiske og metodiske problem, og desse problema blir utforska med data frå dei ulike rundane av ESS. Data kan utforskast og analyserast direkte i nettlesaren, men arbeidsopplegga skildrar også meir kompliserte prosedyrar som inneber at data må lastast ned og analyserast lokalt.

essedunet.nsd.uib.no

Helseforskningsloven – konsekvenser for forskning

Katrine Utaaker Segadal

Lov om medisinsk og helsefaglig forskning (helseforskningsloven) trådte i kraft 1. juli 2009. Intensjonen med loven er forenkling av regelverket for medisinsk og helsefaglig forskning.

Forhåndsgodkjenning

– nye prosedyrer for medisinsk og helsefaglig forskning

Helseforskningsloven gjelder for ”medisinsk og helsefaglig forskning på mennesker, humant biologisk materiale eller helseopplysninger”. Med medisinsk og helsefaglig forskning forstås forskning som har som formål ”å skaffe til veie ny kunnskap om helse og sykdom”. Forskning på pasient- og helseopplysninger til andre formål, f.eks. samfunnsvitenskapelige formål, reguleres fortsatt av helseregisterloven og personopplysningsloven.

Det betyr at medisinsk og helsefaglig forskning etter den nye loven kun skal forhåndsgodkjennes av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK), mens forskning på helseopplysninger til andre formål må som før ha tilråding/forhåndsgodkjenning fra personvernombud/Datatsynet.

Helseforskningsloven pålegger institusjonene stort ansvar for egen forskning gjennom krav til internkontroll. I dag ivaretas dette ansvaret bl.a. gjennom de oppgaver NSD utfører for institusjonene gjennom forhåndskontroll og tilråding før oppstart av prosjekter, og etterkontroll og oppfølging ved prosjektslutt. I den forbindelse er personvernombudets web-portal et viktig styringsredskap for institusjonene.

Institusjonene kan fortsatt bruke personvernombudet som et virkemiddel i internkontrollen for å ivareta sine plikter iht. helseforskningsloven. En rekke institusjoner har signalisert at de ønsker å bruke NSD for å bistå forsker i søknadsprosessen til REK, kvalitetssikre søknaden og følge opp prosjektene i forhold til videre bruk, arkivering, anonymisering eller sletting av data når prosjektet er avsluttet.

Dispensasjon fra taushetsplikten – nye prosedyrer for alle typer forskning

Helsedepartementet har per 2. juli 2009 delegert myndigheten til å gi dispensasjon fra taushetsplikten for bruk av helseopplysninger i forskning til REK, uavhengig av om prosjektet faller inn under helseforskningsloven, helseregisterloven eller personopplysningsloven. Det betyr at alle prosjekter innenfor samfunnsfag, humaniora og juss heretter skal søke REK om tilgang til taushetsbelagte data som faller inn under helsepersonelloven.

For mer informasjon, se NSDs nettsider.

www.nsd.uib.no/personvern

Stortingsvalget 2009 – Foreløpige tall

NSD har tilrettelagt de foreløpige resultatene fra årets valg for statistikkpakkene SPSS og NSDstat. I NSDstat-filen følger det med kartfil som gjør det mulig å produsere kommune kart. Se www.nsd.uib.no/nsdnytt/09-2/10.html.

European Social Survey – Nye data

Data og dokumentasjon for 18 av deltakerlandene i ESS runde 4 (2008) er nå tilrettelagt hos NSD. Undersøkelsen har vært gjennomført annet hvert år siden 2002, og mer enn 30 land har deltatt i en eller flere runder. Både data og dokumentasjon kan fritt lastes ned fra ess.nsd.uib.no.

Redaksjon:

Bjørn Henrichsen (ansv.red.)

Vigdis Kvalheim (redaktør)

Bjarne Øymyr (grafikk)

Anne M. Dueland

Katrine Utaaker Segadal

Eirik Vestrheim

Design: Crnic Design

Trykk: Molvik grafisk AS

Hovedkontor:

NSD

Harald Hårfages gate 29

5007 BERGEN

Telefon: 55 58 21 17

Telefax: 55 58 96 50

nsd@nsd.uib.no

www.nsd.uib.no

Avdelingskontorer:

NSD - Universitetet i Oslo

NSD - NTNU

NSD - Universitetet i Tromsø

DBH Vitenskapelig publisering øker mest ved universitetene

Benedicte Løseth og Gunnar Ellingsen

Tall fra NSDs Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) viser at det har vært en stabil økning i antall vitenskapelige publiseringer og publikasjonspoeng for alle institusjonene i universitets- og høyskolesektoren. Økningen i 2008 var i hele sektoren på 9,8 prosent og har årlig ligget på mellom 8 og 10 prosent siden 2006.

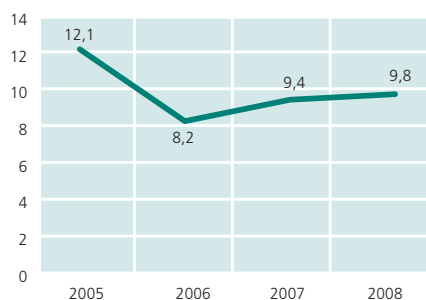
Universitetene står for til sammen 81 prosent av alle vitenskapelige publikasjoner i 2008. Universitetet i Tromsø og Universitetet i Oslo har i 2008 den største endringen med en økning i vitenskapelig publisering på rundt 14 prosent hver. En relativt liten del av denne økningen har skjedd i de mest prestisjetunge vitenskapelige publiseringsskanalene. På landsbasis er økningen her på ca. 1 prosent.

dbh.nsd.uib.no

Publikasjonspoeng

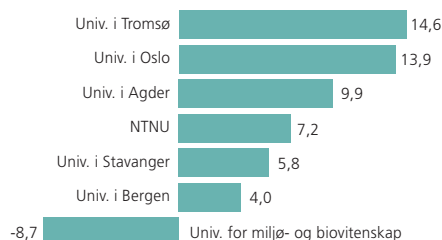
Årlig økning

Årlig økning i publikasjonspoeng. Prosent

Endring i 2008

Prosentvis endring i publikasjonspoeng for universitetene.

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

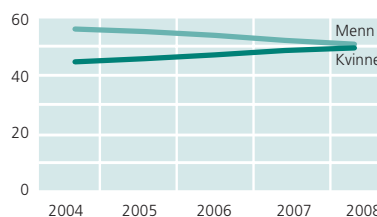
DBH Flere tar forsker- utdanning

Benedicte Løseth og Yngve Bersvendsen

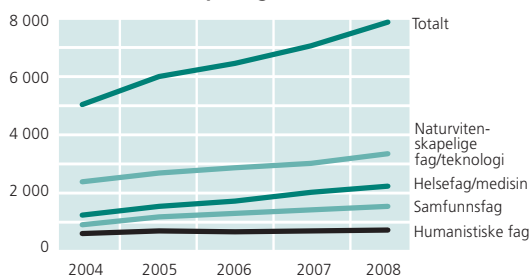
Tall fra NSDs Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) viser at det i løpet av de siste fem årene har vært en økning i antall personer i forskerutdanningen på 36 prosent, fra 5 033 personer i doktorgradsprogrammene i 2004 til 7 914 i 2008.

PhD-studenter 2004–2008

Fordelt på kjønn. Prosent

Fordelt på fagområder

Kilde: Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

Økt satsing

Det avspeiler satsingen på forskerutdanningen ved institusjonene med økt fokus på gode styringsdata, samt opprettelse av flere stipendiatstillinger og bedre gjennomføring. I samme periode er det blitt 31 prosent flere årsverk i stipendiatstillinger. Det er flest personer i forskerutdanning innenfor matematisk-naturvitenskapelige fag, teknologi og arkitektur, med 43 prosent.

Jevn kjønnsfordeling

Totalt sett er det i 2008 en jevn kjønnsfordeling i forskerutdanningen, med nesten like mange kvinner og menn registrert. De største forskjellene i kjønnsfordelingen finner man innenfor naturvitenskapelige og tekniske fag hvor kvinneandelen har steget fra 33 prosent i 2004 til 37 prosent i 2008.

dbh.nsd.uib.no